

# ماهیت قدرت هوایی

نیک بخش حبیبی

www.ketab.ir

|                     |   |                                                                                     |
|---------------------|---|-------------------------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه             | : | حیبی، نیک بخش، ۱۳۴۴-                                                                |
| عنوان و نام پدیدآور | : | ماهیت قدرت هوایی / نیک بخش حیبی                                                     |
| مشخصات نشر          | : | تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، نیروی هوایی، مرکز انتشارات راهبردی<br>نهاجا، ۱۳۹۱. |
| مشخصات ظاهری        | : | ط، ۴۸۴ص.؛ مصور، جدول، نمودار.                                                       |
| شابک                | : | ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۵۰-۲-۳                                                                   |
| وضعیت فهرست نویسی   | : | فینا                                                                                |
| یادداشت             | : | کتابنامه: ص ۴۶۱.                                                                    |
| موضوع               | : | جنگ هوایی                                                                           |
| موضوع               | : | دفاع هوایی                                                                          |
| شناسه افزوده        | : | ایران. ارتش. نیروی هوایی. مرکز انتشارات راهبردی                                     |
| رده بندی کنگره      | : | UG۶۳۰ / ج۲م۲ ۱۳۹۱                                                                   |
| رده بندی دیویی      | : | ۳۵۸.۴                                                                               |
| شماره کتابشناسی ملی | : | ۵۱۰۰                                                                                |

تألیف: نیک بخش حیبی

ویرایش تخصصی: دکتر حسین خلیلی

ویرایش ادبی: داوود زرنگ و حامد قره باغی

ناشر: مرکز انتشارات راهبردی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

تاریخ انتشار: خرداد ۱۳۹۲

نوبت چاپ: اول

طراحی جلد و صفحه آرایی: حامد قره باغی و سعید رستگار

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان



حق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

## فهرست مطالب

صفحه

موضوع

|    |                                                              |    |
|----|--------------------------------------------------------------|----|
| ۱  | مقدمه                                                        | ۴  |
| ۳  | فصل اول: اصول و مبانی                                        | ۷  |
| ۴  | هوایما و آغاز یک قدرت جدید                                   | ۱۰ |
| ۷  | مفهوم شناسی قدرت هوایی                                       | ۱۴ |
| ۱۰ | قدرت هوایی نظامی                                             | ۲۰ |
| ۱۴ | تبارشناسی قدرت هوایی                                         | ۲۴ |
| ۲۰ | نظریه کلاسیکی قدرت هوایی                                     | ۲۸ |
| ۲۴ | عناصر قدرت هوایی                                             | ۳۰ |
| ۲۸ | نیاز ملی و قدرت هوایی                                        | ۳۴ |
| ۳۰ | حوزه‌های مأموریت قدرت هوایی                                  | ۳۷ |
| ۳۴ | کنترل قلمرو هوایی                                            | ۴۳ |
| ۳۷ | سطوح کنترل قلمرو هوایی (اصلی، آسان)                          | ۴۵ |
| ۴۳ | تجهیزات و سامانه‌های هوایی در ایستادگی هوایی                 | ۴۵ |
| ۴۵ | ژئوپولیتیک و قدرت هوایی                                      | ۴۵ |
| ۴۵ | الف: نظریه فضای حیاتی                                        | ۴۶ |
| ۴۶ | ب: نظریه ژئوپولیتیکی قدرت دریایی                             | ۴۷ |
| ۴۷ | پ: نظریه ژئوپولیتیکی قدرت بری (خشکی) یا محور جغرافیایی تاریخ | ۵۰ |
| ۵۰ | ت: نظریه ژئوپولیتیکی قدرت هوایی                              | ۵۲ |
| ۵۲ | تحول نوین در تئوری قدرت هوایی                                | ۵۷ |
| ۵۷ | تئوری پیچیدگی و قدرت هوایی                                   | ۵۹ |
| ۵۹ | قدرت هوایی و الگوهای ساده نیوتنی و پیچیده                    | ۶۷ |
| ۶۷ | توانمندی‌های راهبردی قدرت هوایی                              |    |
| ۷۱ | فصل دوم: قدرت هوایی (راهبرد و رهنامه)                        | ۷۱ |
| ۷۱ | راهبردشناسی قدرت هوایی                                       | ۷۷ |
| ۷۷ | اصول استراتژی هوایی                                          | ۸۳ |
| ۷۷ | راهبردهای مرسوم هوایی                                        | ۸۵ |
| ۸۳ | قدرت هوایی و راهبرد نظامی                                    | ۸۸ |
| ۸۵ | اهداف ملی و قدرت هوایی                                       | ۹۱ |
| ۸۸ | شناخت رهنامه (دکترین) هوایی                                  |    |
| ۹۱ | مدیریت و مسئولیت‌ها در تدوین و اجرای دکترین                  |    |

|    |                                    |
|----|------------------------------------|
| ۹۲ | دکترین عملیاتی مفروض یک قدرت هوایی |
|----|------------------------------------|

## فصل سوم: جنگ و قدرت هوایی ۹۸

|     |                                                 |
|-----|-------------------------------------------------|
| ۹۹  | جنگ و تحولات مفهومی آن                          |
| ۱۰۲ | جنگ و سطوح آن                                   |
| ۱۰۴ | شناخت اهداف جنگ                                 |
| ۱۰۸ | جنگ‌های فراگیر و همه جانبه                      |
| ۱۱۲ | به‌کارگیری قدرت هوایی در جنگ                    |
| ۱۲۰ | اهداف جنگ و قدرت هوایی                          |
| ۱۲۴ | تاکتیک‌های هوایی و عملیات انهدامی               |
| ۱۲۷ | قدرت هوایی ابزار فلج‌سازی راهبردی (استراتژیکی)  |
| ۱۳۳ | تئوری فلج‌سازی راهبردی                          |
| ۱۳۹ | نظریه فلج‌سازی راهبردی واردن                    |
| ۱۴۳ | نقد نظریه ویرجیلیوس                             |
| ۱۴۸ | راهبرد انهدام قطعی (کریستال) (عملیات لایر محور) |

## فصل چهارم: قدرت هوایی و زمان محوری ۱۶۶

|     |                                                                       |
|-----|-----------------------------------------------------------------------|
| ۱۶۷ | زمان در نظریه‌ی جنگ                                                   |
| ۱۷۱ | زمان در راهبرد مشترک سیاسی - نظامی                                    |
| ۱۷۳ | قدرت هوایی و ملاحظات سیاسی                                            |
| ۱۷۵ | جنگ فالتکلند، شاهدی بر اثربخشی قدرت هوایی بر محاسبات‌های جنگ          |
| ۱۸۸ | جنگ ایران و عراق                                                      |
| ۲۱۷ | جنگ روسیه و گرجستان قدرت هوایی عاملی راهبردی در جنگی با پیامدهای بزرگ |

## فصل پنجم: شناخت ویژگی‌های عملیاتی نیروی هوایی ۲۳۷

|     |                                          |
|-----|------------------------------------------|
| ۲۳۸ | مشخصات اصلی نیروی هوایی                  |
| ۲۴۰ | محدودیت‌های قدرت هوایی                   |
| ۲۴۳ | اصول جنگ قدرت هوایی                      |
| ۲۵۲ | عملیات شناسی هوایی                       |
| ۲۵۹ | لجستیک هوایی                             |
| ۲۶۴ | راهبردهای تاکتیک‌های (آفندی نیروی هوایی) |
| ۲۶۷ | اصول نبرد در جنگ‌های هوایی               |
| ۲۷۲ | واحد رزمی در نیروی هوایی                 |
| ۲۷۵ | قوانین بقا در جنگ هوایی                  |
| ۲۸۰ | نسل شناسی هواپیماهای جنگنده              |
| ۲۹۲ | هواپیماهای بمب افکن و آینده              |
| ۲۹۶ | قدرت هوایی و آینده توانمندی‌های فناوری   |

|     |                                           |
|-----|-------------------------------------------|
| ۳۰۴ | قدرت هوایی و سامانه‌ها و فناوری‌های آینده |
|-----|-------------------------------------------|

### فصل ششم: قدرت هوایی، سنجش و سنجدها

|     |                                        |
|-----|----------------------------------------|
| ۳۰۸ | تحلیل راهبردی توانایی نظامی قدرت هوایی |
| ۳۱۶ | قدرت رزمی                              |
| ۳۲۳ | سنجش توان رزمی هوایی                   |
| ۳۲۴ | سنجش کارآمدی عملیاتی هوایی             |
| ۳۲۸ | مفهوم جابجایی قدرت هوایی               |
| ۳۳۰ | تمایز بین سرعت و تحرک هوایی            |
| ۳۳۳ | مصالح نیروی هوایی جابجایی              |

### فصل هفتم: پدافند هوایی

|     |                                         |
|-----|-----------------------------------------|
| ۳۳۵ | پدافند هوایی مفهوم                      |
| ۳۳۷ | پدافند عامل                             |
| ۳۳۹ | منطقه درگیری عملیاتی عامل               |
| ۳۴۱ | مناطق پدافندی                           |
| ۳۴۲ | حفظ آمادگی رزمی در دفاع عامل تهدید محور |
| ۳۴۳ | پدافند غیر عامل                         |
| ۳۴۵ | پدافند غیر عامل در شرایط ناهمتراز       |
| ۳۵۱ | پدافند هوایی (هواپایه)                  |
| ۳۵۳ | رادار و ردیابی اهداف هوایی              |
| ۳۵۶ | شناسایی و مراقبت هوایی                  |
| ۳۵۸ | سامانه‌های هشدار اولیه                  |

### فصل هشتم: تهدیدشناسی هوایی

|     |                           |
|-----|---------------------------|
| ۳۶۴ | ماهیت شناسی تهدید         |
| ۳۶۹ | تقسیم بندی تهدیدات        |
| ۳۷۱ | ارزیابی تهدیدات           |
| ۳۷۵ | تهدیدات هوایی             |
| ۳۸۳ | تهدید شناسی در حوزه پهپاد |

### فصل نهم: قدرت هوایی در فضای عدم تقارن

|     |                                  |
|-----|----------------------------------|
| ۳۸۵ | جنگ و فضای عدم تقارن             |
| ۳۹۰ | شناخت وجوه عدم تقارن هوایی       |
| ۳۹۴ | قدرت هوایی و اثرگذار راهبردی جنگ |
| ۴۰۰ | قدرت هوایی و عملیات تأثیرمحور    |

|     |                                  |
|-----|----------------------------------|
| ۴۰۳ | چگونگی و مراحل ضربه به مراکز نقل |
| ۴۰۵ | مراکز نقل و عملیات ناهمتراز      |
| ۴۰۷ | قدرت هوایی و آسیب محوری          |

## فصل دهم: فناوری و قدرت هوایی ۴۱۵

|     |                                        |
|-----|----------------------------------------|
| ۴۱۶ | مفهوم شناسی فناوری (تکنولوژی)          |
| ۴۱۹ | اثر گذاری فناوری در حوزه های جنگ       |
| ۴۲۲ | جنگ اطلاعات                            |
| ۴۲۵ | جنگ شبکه ای                            |
| ۴۲۸ | قدرت هوایی و سیاست گذاری مدیریت فناوری |
| ۴۳۵ | فناوری تسلیحات و قدرت هوایی            |
| ۴۴۱ | ارزین و آسیب فضا                       |
| ۴۴۸ | تأمین مطالبات عملیات قدرت هوایی        |

## فصل یازدهم: پیاد و جنگ های آینده هوایی ۴۵۰

|     |                                              |
|-----|----------------------------------------------|
| ۴۵۱ | قدرت سازی پیاد و جنگ های آینده هوایی         |
| ۴۵۵ | تاریخچه بکارگیری پیادها                      |
| ۴۶۱ | قابلیت های تکنیکی و راهبردی (تاکتیکی) پیادها |
| ۴۶۴ | ریز پیاد                                     |
| ۴۶۵ | پیادها و نبردهای آینده                       |
| ۴۶۷ | پیادها و محدودیت ها                          |

## فهرست منابع ۴۷۰

## مقدمه مؤلف

از مدت‌ها پیش وقتی به عنوان یک هوانورد تلاش می‌کردم تا درباره مؤلفه‌های برتری‌ساز بعد سوم جنگ یعنی قدرت هوایی چیزی بگویم یا بنویسم، بیش از هر چیز نگران این بودم که ابهام در خصوص ابعاد، وجوه، مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن مرا به سوی پیچیدگی‌های بیشتر در بیان اهداف و مقاصد قدرت هوایی سوق دهد؛ در نتیجه، این دغدغه بهانه‌ای شد تا کمی جدی‌تر به این موضوع بپردازم؛ و درباره آن چیزی بنویسم.

نتیجه مطالعات مقدماتی و تفکر در کشف و شناسایی وجوه پنهان قدرت هوایی، کتابی شده است که اکنون بیش از هر زمان شما خواننده گرامی قرار دارد.

پس از وقوع انقلاب اسلامی ایران و در دوران دفاع مقدس و پس از آن به دلیل تغییر در شرایط محیطی نگرش من متغییری در بعد قدرت هوایی و استفاده از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های آن در راستای تأمین منافع ملی، توسعه مدیریت و فرماندهی با توجه به ضرورت‌های تقویت دفاع هوایی دچار تغییرات اساسی در نگارش و محتوای آن‌ها در سطح راهبردی کشور شده است.

این امر سبب گشته تا پیچیدگی‌های قدرت هوایی در انگاره‌های ساده‌اندیشانه نادیده گرفته شود و به همین دلیل تقویت وجوه مختلف این قدرت را بسند ملی در حوزه نظامی مغفول بماند، تا جایی که ادامه این روند در آینده‌ای نزدیک باعث کم‌توجهی‌های غیر قابل جبران به این بخش از قدرت ملی نظامی خواهد شد.

در همین راستا تلاش وافر و جدی شده تا دامنه کاربرد مفاهیم این کتاب بتواند منطبق با نیازهای دیگری از قبیل زیر نیز باشد:

- تهیه یک کتاب مرجع برای آموزش مفاهیم قدرت هوایی
- ایجاد یک مرجع برای استفاده طراحان و متخصصین نظامی و حتی سیاسی
- ارتقاء درک عمومی از تأثیر قدرت هوایی در جنگ، دفاع و سیاست

به همین دلایل چندگانه است که شما خواننده گرامی فصول این کتاب را متنوع می‌یابید. به نحوی که ممکن است این تنوع بر ابهام زایی و پیچیدگی‌های قدرت هوایی بیفزاید و این اتهام را متوجه مؤلف نماید که نقض غرض کرده است. ولی مؤلف ناچار است که این اتهام را بپذیرد تا بتواند به صورتی عمده و کلی تأثیرات متفاوت و پیچیده قدرت هوایی را در سه حوزه دفاع، جنگ

و سیاست تا حدودی ملموس و قابل درک نشان دهد. مؤلف از همه کسانی که با نقدهای خویش می‌توانند در چاپ‌های بعدی او را در رفع نقایص جدی که این کتاب از آن‌ها خالی نیست، یاری رساند، پیشاپیش تشکر و قدردانی می‌نماید.

دکتر نیک بخش حبیبی

تهران : فروردین ۱۳۹۲

www.ketab.ir